

Analiza poreznih reformi i njihov utjecaj na visinu plaće u Hrvatskoj

Hrvoić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:041132>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij „Poslovna ekonomija“
Studijski program „Računovodstvo i financije“

**ANALIZA POREZNIH REFORMI I NJIHOV UTJECAJ NA
VISINU PLAĆE U HRVATSKOJ**

**ANALYSIS OF TAX REFORMS AND THEIR IMPACT ON THE
LEVEL OF WAGES IN CROATIA**

Završni rad

Kolegij: Porezni sustav Hrvatske

Mentor: Izv. Prof. dr. sc. Maja Mihelja Žaja

Autor: Lucija Hrvoić

JMBG: 0124124306

Zagreb, srpanj 2021.

____Lucija Hrvoić____

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ____završni rad____ (vrsta rada) isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, 05.07.2021.

Student/ica: Lucija Hrvoić

Sadržaj

SAŽETAK:	1
SUMMARY:	2
1. UVOD.....	3
1.1. Predmet i cilj rada.....	3
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	3
1.3. Sadržaj i struktura rada	3
2. TEMELJNA OBILJEŽJA POREZA	4
2.1. Definiranje poreza	4
2.2. Karakteristike poreza	4
2.3. Vrsta i podjela poreza	6
2.4. Ciljevi oporezivanja.....	8
3. POREZ NA DOHODAK	9
3.1. Karakteristike i razvoj poreza na dohodak.....	9
3.2. Obveznik poreza na dohodak	13
3.3. Oporezivi i neoporezivi izvori dohotka	14
3.4. Porezna osnovica.....	17
3.5. Porezne stope.....	19
4. POREZNE REFORME U REPUBLICI HRVATSKOJ	22
4.1. Porezna reforma.....	22
4.2. Porezna reforma poreza na dohodak od 1994. do 2005. godine.....	24
4.3. Porezna reforma poreza na dohodak od 2005. do 2015. godine.....	32
4.4. Porezna reforma poreza na dohodak od 2015. do 2021. godine.....	35
5. ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA:.....	41
POPIS TABLICA:.....	42
POPIS SLIKA:	42
POPIS GRAFIKONA:	42

SAŽETAK:

U ovom se radu analiziraju promjene u poreznim reformama od 1994. godine do 2021. godine te kako su utjecale na visinu plaća u Hrvatskoj. Najprije se objašnjava što su porezi, njihova uloga u državi, karakteristike poreza te koji su ciljevi oporezivanja. Nakon tog teorijski je pojašnjen porez na dohodak, tko je porezni obveznik, što je porezna osnovica, koje su porezne stope i koji su oporezivi i neoporezivi izvori dohotka. U završnom dijelu rada analiziraju se porezne reforme koje su podijeljene na tri razdoblja, prikazuju se promjene i izmjene u Zakonu o porezu na dohodak, promjene u poreznim razredima i poreznim stopama. Uz navedeno analiziraju se doprinosi koji se naplaćuju od strane zaposlenika ili poslodavca, te kako navedeno utječe na visinu plaće.

Ključne riječi: porezi, porezni sustav, porez na dohodak, porezna reforma

SUMMARY:

This paper analyzes the changes in tax reforms from 1994 to 2021 and how they affected wages in Croatia. It is first explained what taxes are, their role in the state, the characteristics of taxes that are the objectives of taxation. Furthermore, it is theoretically explained what is income tax, who is the taxpayer, what is the tax base, what are the tax rates and what are the taxable and non-taxable sources of income. The final part of the paper analyses tax reforms that are divided in three sections, shows changes in the income tax law, changes in tax classes and tax rates. In addition, the paper analyses contributions, which are collected by the employees or the employer, and how it affects the salary.

Keywords: taxes, tax system, income tax, tax reform

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je analizirati izmjene poreza na dohodak koji je ujedno i jedan od najznačajnijih prihoda svake suvremene države. U radu su analizirane sve porezne reforme koje su provedene od postojanja Republike Hrvatske pa sve do danas. Cilj ovog rada je što bliže objasniti i analizirati kako se sustav oporezivanja dohotka mijenjao kroz 27 godina postojanja Republike Hrvatske i kako su u konačnici porezne reforme utjecale na oporezivanje plaća radnika.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Tijekom izrade ovog rada, s temom „Analiza poreznih reformi i njihov utjecaj na visinu plaća u Hrvatskoj“ korištene su sljedeće metode: 1.) metoda deskripcije - opisivanje pojmova, događaja i stvari, 2.) metoda analize - istraživanje, analiziranje sustava i drugih čimbenika, 3) metoda sinteze - povezivanja dijelova rada, 4) metoda kompilacije - korištenje stručne literature uz navođenje izvora, te 5.) metoda komparacije - uspoređivanje.

1.3. Sadržaj i struktura rada

U uvodnom dijelu ukratko se opisuje predmet i cilj rada te koje su se metode koristile u izradi rada. U drugom poglavlju definirati će se što su porezi, vrste i karakteristike poreza te koji su ciljevi oporezivanja. U trećem poglavlju će se teorijski objasniti što je porez na dohodak, tko je porezni obveznik, koji su oporezivi i neoporezivi izvori dohotka, što je porezna osnovica i nakraju koje su porezne stope. U četvrtom odlomku će se analizirati porezne reforme i izmjene Zakona o porezu na dohodak od 1994. do 2021. godine te će se rad zaključiti zaključkom.

2. TEMELJNA OBILJEŽJA POREZA

U nastavku ovog poglavlja definirati će se značenje poreza, karakteristike poreza, podjela i vrste poreza te koji su ciljevi oporezivanja.

2.1. Definiranje poreza

Ne postoji točna definicija koja bi direktno definirala značenje poreza, stoga su spomenute definicije koje najbolje opisuju značenje poreza te kako se financira država, odnosno da je porez najizdašniji državni prihod.

„Porezi su zakonskim putem unaprijed točno određen prisilni prinos što ga državljani jedne države moraju plaćati razmjerno svojoj ekonomskoj snazi, poreznoj snazi ili kapacitetu.“ N. Šimurina

„Porez je prisilni doprinos gospodarskih jedinica, dijelom za pokriće zajedničkih državnih potreba i javnih izdataka, a dijelom služi za drugačiju raspodjelu nacionalnog dohotka.“ A. Wagner

„Porezi su prisilno plaćanje državi za koje se ne dobiva protunaknada. Porez može biti razrezan fizičkoj osobi, nekom drugom subjektu, imovini itd. Definicija isključuje pristojbe i kazne, ali obuhvaća doprinose za socijalno osiguranje jer su oni prisilne naravi.“ OECD

2.2. Karakteristike poreza

„Među karakteristikama koje neko davanje čine porezom razlikuju se one koje su:

- a. obligatorne, nužno povezane uz prihod koji se može svrstati među poreze i one,
- b. fakultativne, koje nisu nužne determinante poreza, ali su u najvećem broju slučajeva povezane uz pojam poreza.“¹

„U obligatorne karakteristike poreza ubraja se:

¹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

- a. prisilnost poreza, to je obilježje poreza koje znači da se jednom uvedeni porez mora platiti, da je njegovo plaćanje za poreznog obveznika postalo obvezno, a neispunjavanje te obveze rezultirat će predviđenim sankcijama.
- b. derivativnost (izvedenost) poreza, država pravo uvođenja i ubiranja poreza utemeljuje, tj. „izvodi“ iz financijskog (poreznog) suvereniteta, što čini u skladu s propisima koje je ovlašteno državno tijelo donijelo da bi reguliralo materiju prikupljanja prihoda potrebnih za financiranje javnih rashoda iz dohotka, prihoda i/ili imovine fizičkih i pravnih osoba.
- c. nepovratnost poreza, jednom ubrani iznosi poreza više se ne vraćaju osobama od kojih su ubrani.“²
- d. „odsutnost nepovratne naknade; porezi nisu posljedica zahtjeva da se izvrši određena protuusluga. Oni nisu specijalna vrsta protuusluge za posebnu uslugu države. Isto tako, ne postoji niti međuovisnost između iznosa poreza koji plaća neka osoba, i određenog javnog dobra ili usluge kojom se koristi porezni platac. (Stoga porezni obveznik ne može odbiti da plati porez, s obrazloženjem da on javno dobro ili uslugu ne koristi, odnosno da on drugačije procjenjuje vrijednost javnog dobra ili usluge.)“³
- e. porezi se ubiru u javnom interesu

„Fakultativne karakteristike poreza su:

- a. nedestiniranost poreza, namjena trošenja prihoda ubranih porezima nije unaprijed utvrđena
- b. porezi su novčani prihod države, u posebnim uvjetima, kao što su rat, opsežne elementarne nepogode, gospodarski potresi i sl., porez se može ubirati i u naturi.“⁴

„Sažimanjem navedenih karakteristika poreza može se zaključiti da su porezi nepovratni, derivativni, prisilni (najčešće) nedestinirani prihodi države, koji se (u pravilu) ubiru u novcu, i to u javnom interesu, a za koje država ne osigurava nikakvu neposrednu protučinidbu.“⁵

² Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

³ Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.

⁴ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

⁵ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

2.3. Vrsta i podjela poreza

Poreze možemo podijeliti u mnogo skupina, služeći se mnoštvom različitih kriterija. U ovom radu koristiti će se dvije podjele poreza; podjela poreza na direktne i indirektne te podjela poreza centralnih i lokalnih razina vlasti.

„Podjela na direktne i indirektne poreze zasniva se na kriteriju koji odgovara na pitanje, koji je povod oporezivanja.“⁶

„Direktni porezi su oni porezi koji se izravno razrezuju na one osobe ili kućanstva koja moraju snositi teret poreza. Kao kriterij navode se objekt oporezivanja i uvažavanje osobnih okolnosti.“⁷ Kao primjer direktnog poreza možemo uzeti porez na dohodak jer se dohodak oporezuje direktno uvažavajući poreznu snagu kojom porezni obveznik može platiti svoju poreznu obvezu.

„Za razliku od toga, indirektni se porezi vezuju za troškove, prihode ili određene transakcije bez obzira u kakvim se osobnim okolnostima nalazi oporezovana osoba.“⁸ Najbolji primjer indirektnog poreza je porez na dodanu vrijednost (PDV), jer PDV pogađa sve neovisno o tome kolika su mjesečna primanja.

„Također, prevaljivost je jedna od mogućnosti podjele poreza na direktne i indirektne, što znači da se direktni porezi ne mogu prevaliti, dok su indirektni porezi prevaljivi. Međutim, ostavljajući na stranu drugu argumentaciju, treba istaknuti da su (praktično) svi porezi prevaljivi: porez na dohodak, koji bi prema samoj biti tog poreza trebao nositi sam porezni obveznik, ipak se može prevaliti npr. u iznosu najamnine za poslovni prostor, kao što je i kod par excellence posrednog (indirektnog) poreza, a to je porez na promet za koji se kaže da „stoji i pada s prevaljivanjem“, moguće da porezni teret neprevaljen ostane kao teret u ekonomskoj snazi poreznog obveznika (ako npr. nije mogao prodati porezom na promet opterećenu robu.)“⁹

⁶ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.) Libertas međunarodno sveučilište

⁷ Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.

⁸ Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.

⁹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

U skupinu izravnih poreza svrstavamo porez na dohodak, prirez porezu na dohodak, porez na dobit i porez na imovinu, nasuprot izravnih poreza nalaze se neizravni u koje ubrajamo porez na dodanu vrijednost (PDV), porez na promet nekretninama, trošarine i carine.

Druga podjela klasifikacije poreza se odnosi na klasifikaciju poreza na centralnu i lokalnu razinu vlasti. „Podjela poreza na one centralnih i one lokalnih razina vlasti učinjena je prema tome kome pripadaju prihodi koji se ubiru oporezivanjem.“¹⁰

Tablica 1 Prikaz vrste poreza po teritoriju ubiranja prihoda

<ul style="list-style-type: none"> • Državni porezi: a. Porez na dobit b. Trošarine c. PDV 	<ul style="list-style-type: none"> • Zajednički porezi: a. porez na dohodak (od 2018. godine se dijeli između općina, gradova i županija)
<ul style="list-style-type: none"> • Županijski porezi: a. Porez na nasljedstva i darove b. Porez na cestovna motorna vozila c. Porez na plovila d. Porez na automate za zabavne igre 	<ul style="list-style-type: none"> • Gradski/općinski porezi: a. Prirez porezu na dohodak b. Porez na promet nekretnina, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor c. Porez na korištenje javnih površina

Izvor: Izradila autorica na temelju podataka sa stranice Porezne uprave

U tablici 1. iznad su prikazane sve vrste poreza i mjesto njihova ubiranja (jesu li naplaćeni od strane države ili lokalne vlasti).

¹⁰ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

2.4. Ciljevi oporezivanja

Dvije su osnovne skupine ciljeva oporezivanja:

- a. fiskalni ciljevi,
- b. nefiskalni ciljevi.

„Fiskalni cilj oporezivanja bio je i ostao njegova najvažnija svrha. Takav cilj porezi imaju onda kada je pribavljanje financijskih sredstava za financiranje rashoda potrebnih da bi se omogućilo izvršenje raznovrsnih zadaća u nadležnosti države.“¹¹ „Porezi su, zapravo, značajan instrument ekonomske politike, koji se između ostalog može primjenjivati kako bi se utjecalo na raspodjelu dohodaka, na ostvarivanje veće zaposlenosti i stabilnost cijena.“¹²

„Uloga instrumenata socijalne politike, porezi se koriste kako bi se smanjile razlike u materijalnom položaju poreznih obveznika, kako bi se na taj način ublažile napetosti u društvu. Također se može poticati stambena izgradnja, unapređenje obrazovne, znanstvene, kulturne i sportske djelatnosti i povećanje zaposlenosti.“¹³

„Mjerama porezne politike može se utjecati na ostvarivanje ciljeva demografske politike (npr. u državama u kojima je stopa nataliteta nezadovoljavajuća, može se, uz druge mjere, uvesti obveza plaćanja poreza neoženjenih i neudatih osoba, udovaca i udovica, obitelji bez djece ili s jednim djetetom i sl.)“¹⁴

Provođenje svih politika, koje su u tekstu iznad nabrojane (socijalna, ekonomska i demografska), u poreznoj politici je ključna stavka, zadovoljavanje standarda države s dobrim natalitetom, punom zaposlenošću i stabilnim cijenama.

¹¹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

¹² Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.

¹³ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

¹⁴ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

3. POREZ NA DOHODAK

U ovom dijelu rada definirati će se porez na dohodak koji ulazi u skupinu direktnih poreza te zauzima najznačajnije mjesto u svakom suvremenom poreznom sustavu. Također će se definirati koji su oporezivi i neoporezivi izvori dohotka, tko je porezni obveznik, što je porezna osnovica i koje su porezne stope.

„Porez na dohodak je onaj porezni oblik kod kojeg su toliko usko i suptilno prisutne najrazličitije činjenice vezane uz osobu poreznog obveznika, a relevantne su za oporezivanje, kao što nije slučaj ni kod jednog drugog poreza.“¹⁵ Iz tog razloga javljaju se brojni problemi, kao što su npr. utvrđivanje oporezivog dohotka i izbor metode utvrđivanja porezne osnovice.

„Porez na dohodak pojavni oblik je instrumenata unutarnje privredne intervencije s obilježjima neposrednog oporezivanja jer je porezni obveznik tj. osoba koja ga je dužna na propisani način obračunati i platiti državi ujedno i osoba koja ga izravno plaća iz svoje ekonomske snage bez mogućnosti legalne porezne evazije. Porezni obveznik stvarno trpi tu poreznu incidenciju izravno plaćajući porez kao neposredni porezni dužnik prema državi.“¹⁶

„Važno je naglasiti da je porez na dohodak jedan od najsloženijih poreza. On (a) na strani države pretpostavlja postojanje dobro organizirane, sposobne, porezne uprave, a (b) na strani poreznih obveznika relativno velik stupanj spremnosti na suradnju, kao i (c) dobro organiziran sustav evidencije podataka potrebnih za razrez (utvrđivanje) tog poreza.“¹⁷

3.1. Karakteristike i razvoj poreza na dohodak

„Kroz povijest porez na dohodak se ubirao i bio prihvaćen u nekim državama, ali se također u nekim ukidao jer je bio naglašen otpor plaćanja poreza. Prvi put porez na dohodak je bio uveden u Engleskoj, a uveo ga je tadašnji ministar financija William Pitt. U toj je državi, za potrebe financiranja rata s Napoleonom, 1798. godine uveden porez na dohodak pod nazivom Aid and

¹⁵ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

¹⁶ Javorović, M. (2015). POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ. FIP - Financije i pravo, 3 (1), 83-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/156028>

¹⁷ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

Contribution Tax. Nakon mira u Amiensu, porez na dohodak je 1802. godine bio ukinut, a već 1803. bio je ponovno uključen u porezni sustav Engleske.“¹⁸ „Uveo ga je Henry Addington, Pittov nasljednik na mjestu ministra financija, ovaj put kao izmijenjen zakon koji se zasnivao na različitim izvorima prihoda. Zakon iz 1803. godine još i dan danas tvori osnovnu strukturu britanskog prava poreza na dohodak.“¹⁹

Godinama se porez na dohodak ukidao i ponovno ubirao u Engleskoj, te je poslužio kao inspiracija i drugima, da takav porez uključe u svoje porezne sustave. Također važno je napomenuti da se kroz povijest porez na dohodak ubirao za financiranje ratova i uklanjanje ratnih razaranja.

„Za potpuno razumijevanje poreza na dohodak važno je definirati sam pojam dohotka. Odgovarajuća je definicija već dugo problem koji ni ekonomska teorija, niti teorija oporezivanja odavno ne uspijeva riješiti.“²⁰ U ovom radu će se definirati pojam kroz financijsku teoriju koja se bazira na dva koncepta definiranja pojma dohotka.

„Prvi koncept se zasniva na periodicitetu pritjecanja određenih prihoda iz onih izvora koji se trajno obnavljaju, te drugi koncept počiva na onome koji dohodak promatra kao mogućnost raspolaganja ekonomskim dobrima, odnosno ekonomskom snagom, neovisno o tome odakle (iz kojeg izvora) pritječu pojedini njezini dijelovi, kada su pritekli unutar razdoblja oporezivanja i za koje će se svrhe ona rabiti.“²¹

„Prvi koncept je obilježio tradiciju oporezivanja dohotka u Engleskoj, a teorija na kojoj se zasniva pripisuje se Bernardu Fuistingu koji je definirao dohodak za svrhe oporezivanja kao »ukupnost gospodarskih dobara koja pripadaju pojedincu, a pritječu mu svake godine iz trajnih izvora stjecanja.«²² „Povremene prihode, kao što su to npr. oni od nasljedstva i darova, špekulativni dobici i sl., po toj su koncepciji izričito bili isključeni iz dohotka shvaćenog za potrebe oporezivanja.“²³

¹⁸ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

¹⁹ Mijatović, N. (2007). Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 289-311. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.702>

²⁰ Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.

²¹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

²² Mijatović, N. (2007). Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 289-311. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.702>

²³ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

„Drugi je koncept zasnovan na mnogo širem pojmu dohotka, pod kojim se podrazumijeva porast mogućnosti ekonomskog raspolaganja sredstvima, pri čemu je potpuno svejedno odakle pritječe, kad pritječe i čemu će konkretno poslužiti.“²⁴

U nastavku teksta ćemo nabrojati i objasniti sustave oporezivanja poreza na dohodak.

„Porez na dohodak se u razdoblju od nešto više od 200 godina ubirao primjenom triju tzv. osnovnih oblika, a to su (bili):

1. dvotračni anglosaksonski (u teoriji poznat i kao „engleski“) oblik poreza na dohodak,
2. jednostepeni germanski oblik poreza na dohodak,
3. višečlani romanski oblik poreza na dohodak.“²⁵

„Dvotračni anglosaksonski ili engleski oblik poreza na dohodak pojedini prihodi (dijelovi) dohotka oporezuju se proporcionalnom poreznom stopom koja može biti različita za pojedine vrste prihoda. Ako ostvareni dohodak prelazi određenu graničnu razinu, tada se dodatno na ukupan iznos prihoda (dohotka) primjenjuje progresivna porezna stopa.“²⁶

„Drugi oblik poreza na dohodak je jednostepeni germanski oblik poreza na dohodak. To je jedinstveni porez na dohodak, koji zahvaća prihode, tj. dohodak, a oporezivanje se obavlja primjenom progresivne tarife.“²⁷ „Iz tog razloga su brojne države uvele ovakav tip poreza na dohodak u svoje porezne politike, kao što je to učinila i Republika Hrvatska od 1994. godine, kada je prešla sa starog cedularnog sustava koji je postojao prije 1994. godine, kojim se posebno oporezivala svaka vrsta dohotka.“²⁸

„Višečlani romanski oblik poreza na dohodak, čijom primjenom se najprije odvojeno oporezuje pojedinačne vrste porezu podložnih prihoda, i to dijelom proporcionalno, a dijelom regresivnim

²⁴ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

²⁵ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

²⁶ Mijatović, N. (2007). Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 289-311. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.702>

²⁷ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

²⁸ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

pojedinačnim porezima (tzv. šedulama ili cedulama, odakle izvire cedulačni porezi), da bi se nakon toga ukupni iznosi svih tih prihoda oporezivao još jednom, i to dopunskim progresivnim porezom.“

29

„Osnovne karakteristike poreza na dohodak su:

1. predmet (objekt) oporezivanja,
2. osnovica poreza na dohodak,
3. oporeziva porezna osnovica,
4. povod oporezivanja,
5. porez na dohodak je direktan porez,
6. subjekt oporezivanja.“³⁰

Predmet (objekt) oporezivanja

„Predmet (objekt) oporezivanja jesu ukupni prihodi, tj. dohodak poreznog obveznika odnosno tzv. sintetički dohodak.“³¹ Uz sintetičko oporezivanje dohotka dolaze i porezi kojima se mogu oporezivati i neki dijelovi dohotka primjerice porez na prihod od obrtničke djelatnosti.

Osnovica poreza na dohodak

Porez na dohodak oblik je izravnog poreza koji se računa na temelju ukupnog (neto dohotka). Ukupni neto dohodak utvrđuje se oduzimanjem propisima utvrđenih odbitaka od bruto dohotka.

Oporeziva porezna osnovica

„Zbog specifičnog karaktera poreza na dohodak kao najosobnijeg osobnog poreza, ona veličina na koju će se primijeniti odgovarajuća porezna stopa kako bi se moglo utvrditi (konačno) opterećenje tim porezom nije porezna osnovica, nego jedna tom porezu svojstvena i prilagođena veličina- tzv. oporeziva porezna osnovica.“³² Kako bi se došlo do oporezive porezne osnovice poreza na dohodak prvo se od neto dohotka mora odbiti egzistencijski minimum i ostali osobni odbici koji su

²⁹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

³⁰ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

³¹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

³² Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

utvrđeni Zakonom o porezu na dohodak, te se tek tada dobije oporeziva porezna osnovica na koju se utvrđuje porez na dohodak te prirez porezu na dohodak.

Povod oporezivanja

Porez na dohodak je takav porez koji se temelji na stečenom dohotku. Relevantan podatak za oporezivanje dohotka je iznos koji čine zbrojeni dohodci u utvrđenom razdoblju. „Porez na dohodak je direktni porez, jer se plaća prije i neovisno o trošenju dohotka.“³³

Subjekt oporezivanja

Subjekt oporezivanja poreza na dohodak je fizička osoba.

3.2. Obveznik poreza na dohodak

„Porezni obveznik prema Zakonu o porezu na dohodak je fizička osoba koja ostvaruje dohodak, te nasljednik za sve porezne obveze koje proizlaze iz dohotka što ga je ostavitelj ostvario do svoje smrti. Nasljednik je istodobno i porezni obveznik za dohodak koji mu pritječe iz naslijeđenih izvora dohotka.“³⁴ „Dakle, porezni je obveznik pojedinac, a ne poduzeće. To je pojedinac koji prima plaću, mirovinu ili autorski honorar, ostvaruje dohodak prodajom npr. kuće ili stana, posjeduje obrt koji mu donosi dohodak i sl.“³⁵

Porezni obveznik smatra se rezident i nerezident.

„Rezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište. Rezident je i fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ni uobičajeno boravište, a zaposlen je u državnoj službi Republike Hrvatske i po toj osnovi prima plaću.“³⁶

³³ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

³⁴ Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)

³⁵ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

³⁶ Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)

„Nerezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni uobičajeno boravište, a u Republici Hrvatskoj ostvaruje dohodak koji se oporezuje prema odredbama ovoga Zakona.“³⁷

„Uz fizičku osobu koja ostvaruje dohodak i nasljednika, možemo imati i više osoba koje ostvaruju zajednički dohodak, tada je svaka fizička osoba zasebno i to za svoj udio u zajednički ostvarenom dohotku.“³⁸ Kao primjer zajedničkog dohotka možemo navesti obitelj.

„Nekoliko je modaliteta zajedničkog oporezivanja, a to su:

- a) model punog zajedničkog oporezivanja, kod kojeg se oporezuje dohodak koji predstavlja zbroj pojedinačnih dohodaka članova obitelji,
- b) model oporezivanja podjelom dohotka (income splitting), koji se javlja u dva submodela, i to kao model oporezivanja na osnovi pune podjele dohotka (punog splittinga) i model oporezivanja temeljem djelomične podjele dohotka (djelomični splitting)³⁹

Model oporezivanja na osnovi pune podjele dohotka dobiva se na način da se zbroje dohodci svih članova obitelji, pa se onda dohodak dijeli na sve članove, tako da neki dobe veći iznos, a drugi manji. S druge strane nailazimo na djelomičan splitting, kada se zbroji „obiteljski“ dohodak te se podijeli na dva jednaka djela između supružnika.

3.3. Oporezivi i neoporezivi izvori dohotka

„Prema Zakonu o porezu na dohodak Republike Hrvatske dohodak je razlika između primitaka priteklih u poreznom razdoblju i izdataka nastalih u istom poreznom razdoblju.“⁴⁰ Porezno razdoblje pretežno označava jednu kalendarsku godinu, ali može biti i izuzetaka kada je porezno razdoblje kraće od kalendarske godine, u slučajevima ako rezident tijekom iste kalendarske godine

³⁷ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20 (2021.)

³⁸ Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)

³⁹ Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište

⁴⁰ Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

postane nerezident ili obratno, u kojem slučaju porezno razdoblje obuhvaća razdoblje u kojemu je fizička osoba bila rezident ili nerezident, te rođenje ili smrt poreznog obveznika.⁴¹

Prema odredbama Zakona o porezu na dohodak u Republici Hrvatskoj imamo ukupno šest izvora dohotka koje svrstavamo u oporezive izvore dohotka, a to su primici ostvareni od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i imovinskih prava, kapitala, osiguranja i drugih primitaka. Prvi izvor dohotka koji ćemo obraditi je dohodak od nesamostalnog rada.

„Primitke od nesamostalnog rada, među ostalima, čine:

- plaće,
- mirovine,
- potpore i nagrade iznad propisanih iznosa,
- premije osiguranja koje plaćaju poslodavci za svoje zaposlene,
- poduzetnička plaća,
- primanja koja poslodavac daje u stvarima, a ne u novcu, npr. davanja zgrada ili automobila na korištenje plaćanje najamnine za stanovanje, odobravanje povoljnih kamata na kredite i sl.“⁴²

Uplaćeni doprinosi za obvezna osiguranja smatraju se izdacima pri utvrđivanju dohotka od nesamostalnog rada.

„Slijedi dohodak od samostalne djelatnosti, a čine ga dohoci od obrta, slobodnih zanimanja te poljoprivrede i šumarstva.“⁴³ U kategoriju slobodnih zanimanja svrstavamo zanimanja koja obavljaju liječnici, umjetnici i sl.

„Treći izvor dohotka je dohodak od kapitala, a smatraju se primici po osnovi kamata, izuzimanja imovine i korištenja usluga na teret dobiti tekućeg razdoblja, kapitalni dobiti, udjeli u dobiti ostvareni dodjelom ili opcijskom kupnjom vlastitih dionica, dividende i udjeli u dobiti na temelju udjela u kapitalu, a koji su ostvareni u poreznom razdoblju.“⁴⁴

⁴¹ Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Porezna uprava; Institut za javne financije, Zagreb (2010.)

⁴² K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

⁴³ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

⁴⁴ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

„Četvrti izvor dohotka je dohodak od osiguranja, koji obuhvaća primitke po osnovi životnog osiguranja s obilježjem štednje i mirovine ostvarene u dobrovoljnom mirovinskom osiguranju individualne kapitalizirane štednje.“⁴⁵ U kategoriji drugog dohotka ubraja se primitak po osnovi povrata doprinosa, a to je iznos vraćenog doprinosa iz osnovice za obvezno mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti, a koji je, za određeno razdoblje obračuna doprinosa, obračunan i uplaćen iz iznosa koji prelazi iznos najviše godišnje osnovice prema zakonu kojim se uređuju doprinosi za obvezna osiguranja.⁴⁶

Dohodak se također može odrediti kao konačni i godišnji.

Godišnjim dohotkom smatra se dohodak koji ima izvor u primicima od nesamostalnog rada, samostalne djelatnosti i drugim primicima koji se ne smatraju konačnim, dok se konačnim dohotkom smatra dohodak koji ima izvor u primicima od imovine i imovinskih prava i kapitala te drugim primicima koji se ne smatraju konačnim.⁴⁷

„Prema Zakonu o porezu na dohodak, dohotkom se ne smatraju:

1. izravne uplate premije osiguranja za dokup dijela doživotne mirovine određene prema zakonu kojim se uređuje mirovinsko osiguranje koji bi osiguranik ostvario da je navršio određenu starosnu dob i/ili određeni mirovinski staž, a koje se određuju i isplaćuju u mjesečnim obrocima, kao dokupljena mirovina
2. obiteljske mirovine i invalidnine koje djeca ostvaruju nakon smrti roditelja prema zakonu kojim se uređuje mirovinsko osiguranje i zakonu kojim se uređuju prava hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji
3. državne nagrade ustanovljene propisima koje donosi Hrvatski sabor i Vlada Republike Hrvatske, nagrade jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave propisane statutom tih jedinica i novčane nagrade za osvojenu medalju na olimpijskim igrama, paraolimpijskim igrama i olimpijskim igrama gluhih te svjetskim i europskim prvenstvima planirane za te namjene u

⁴⁵ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

⁴⁶ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

⁴⁷ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

državnom proračunu Republike Hrvatske i proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

4. primici koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi darovanja pravnih i fizičkih osoba, a za zdravstvene potrebe (operativne zahvate, liječenja, nabavu lijekova i ortopedskih pomagala te troškove prijevoza i smještaja u zdravstvene ustanove), rješavanje kojih nije plaćeno obveznim, dopunskim, dodatnim i privatnim zdravstvenim osiguranjem niti na teret sredstava fizičke osobe, a pod uvjetom da je darovanje, odnosno plaćanje nastalih izdataka za tu namjenu obavljeno na žiroračun primatelja dara ili zdravstvene ustanove te na temelju vjerodostojnih isprava i/ili

5. primici koje fizičke osobe ostvaruju po osnovi darovanja (materijalnih i financijskih dobara) od pravnih i fizičkih osoba, za podmirivanje potreba, prikupljenih u humanitarnim akcijama i javno oglašenim akcijama koje imaju općekorisnu svrhu u korist osjetljivih skupina.“⁴⁸

3.4. Porezna osnovica

„Porezna je osnovica dohodak umanjen za neoporezivi dio dohotka (osobni odbitak) i umanjen za porezni gubitak.“⁴⁹ U Hrvatskom poreznom sustavu imamo dvije porezne osnovice za rezidenta i nerezidenta.

„Porezna osnovica rezidenta je ukupan iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti, dohodak od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka, koji rezident ostvari u tuzemstvu i inozemstvu (načelo svjetskog dohotka), a umanjen za osobni odbitak za rezidenta.“⁵⁰

„Porezna osnovica za nerezidenta je iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohodak od samostalne djelatnosti, dohodak od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i

⁴⁸ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

⁴⁹ Javorović, M. (2015). POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ. FIP - Financije i pravo, 3 (1), 83-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/156028>

⁵⁰ Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)

drugog dohotka, koji nerezident ostvari u tuzemstvu (načelo tuzemnog dohotka), a umanjjen za osobni odbitak za nerezidenta.“⁵¹

„Osobni su odbici iznosi dohotka koji nisu oporezivi, tj. koji umanjuju poreznu osnovicu jer se sa stajališta pravednosti smatra da ne treba oporezivati dohodak koji služi za pokrivanje osnovnih životnih potreba poreznog obveznika, tzv. egzistencijalni minimum.“⁵²

Prema Zakonu o porezu na dohodak osnovica osobnog odbitka iznosi 2500,00 kuna. Poreznom obvezniku se ostvareni dohodak umanjuje za osnovni osobni odbitak u visini 4000,00 kuna, izračunat kao koeficijent 1,6 osnovice osobnog odbitka i to za svaki mjesec poreznog razdoblja za koji se utvrđuje porez na dohodak.⁵³ Uz primjenu propisanih koeficijenata i osnovice računa se osnovni osobni odbitak i dijelovi osobnog odbitka za uzdržavane članove uže obitelji i djecu te invalidnost/tjelesno oštećenje. Sljedeće je prikazano u tablici 2.

Tablica 2 Prikaz koeficijenata za uvećanje osnovnog osobnog odbitka

R. br.	Osnova za uvećanje osnovnog osobnog odbitka	Koeficijent	Mjesečni iznos (u kunama i lipama)
1	2	3	4
1.	Uzdržavani članovi uže obitelji	0,7	1.750,00
2.	Prvo uzdržavano dijete	0,7	1.750,00
3.	Drugo uzdržavano dijete	1,0	2.500,00
4.	Treće uzdržavano dijete	1,4	3.500,00
5.	Četvrto uzdržavano dijete	1,9	4.750,00
6.	Peto uzdržavano dijete	2,5	6.250,00

⁵¹ Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)

⁵² K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

⁵³ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

7.	Šesto uzdržavano dijete	3,2	8.000,00
8.	Sedmo uzdržavano dijete	4,0	10.000,00
9.	Osmo uzdržavano dijete	4,9	12.250,00
10.	Deveto uzdržavano dijete	5,9	14.750,00
11.	Za svako daljnje uzdržavano dijete koeficijent osnovnoga osobnog odbitka progresivno se uvećava se za 1,1 ... više u odnosu prema koeficijentu za prethodno dijete		
12.	Invalidnost poreznog obveznika, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta	0,4	1.000,00
13.	Invalidnost utvrđena po jednoj osnovi 100% i/ili korištenje, na temelju posebnih propisa, prava na doplatak za pomoć i njegu poreznog obveznika odnosno prava na osobnu invalidninu, svakog uzdržavanog člana uže obitelji i svakog uzdržavanog djeteta. Korištenje uvećanja osnovnog osobnog odbitka po ovoj osnovi isključuje korištenje uvećanja osnovnog osobnog odbitka iz r. br. 12.	1,5	3.750,00

Izvor: Izradila autorica na temelju Zakona o porezu na dohodak

Kao što je prikazano u tablici 2 iznad, mjesečni osobni odbitak dobiti ćemo na način da osnovni osobni odbitak u iznosu od 2.500,00 kn pomnožimo s pripadajućim koeficijentom iz tablice 2. Ako uzmemo za primjer poreznog obveznika koji na svojoj poreznoj kartici ima uzdržavanog člana (supruga) te dvoje djece, tada će njegov osobni odbitak iznositi 8.250,00 kn. Što znači da njegov osobni odbitak kojeg koristi za sebe iznosi (2.500,00 kn * 1,6) 4.000,00 kn, a odbitak na temelju supruge i dvoje djece iznosi 6.000,00 kn (2.500,00 kn * 0,7 + 2.500,00 kn * 0,7 + 2.500,00 * 1,0).

3.5. Porezne stope

„Porezna stopa označuje onaj dio porezne osnovice, za koji će se ona smanjiti da bi porezni obveznik podmirio svoju poreznu obavezu, odnosno svoj porezni dug. Porezne stope utvrđuju se u

pravilu - u postotku (u nekim slučajevima i u promilu) od porezne osnovice. Iznimno se porezne stope utvrđuju u apsolutnom iznosu.“⁵⁴

„Godišnji porez na dohodak plaća se po stopi od 20% na poreznu osnovicu do visine 360.000,00 kuna te po stopi od 30% na dio porezne osnovice koji prelazi iznos od 360.000,00 kuna.“⁵⁵ Kada govorimo o mjesečnim iznosima tada po stopi od 20% na iznos do 30.000,00 kn i po stopi od 30% na iznos preko 30.000,00 kn.

Na porez na dohodak obračunan pomoću navedenih stopa primjenjuje se još i prirez porezu na dohodak u onim gradovima i općinama koji su ga pripisali i na području koji porezni obveznik ima prebivalište ili uobičajeno boravište.⁵⁶

Prirez porezu na dohodak je oblik porez, koji se obračunava na iznos plaćenog poreza na dohodak, odnosno njegova osnovica je porez na dohodak. Prirez poreza na dohodak služi za financiranje jedinica lokalne samouprave, te ga one kao takvog definiraju.

„Općine i gradovi mogu uvesti prirez porezu na dohodak, i to:

- općina po stopi do 10%
- grad s manje od 30.000 stanovnika po stopi od 12%
- grad s više od 30.000 stanovnika po stopi do 15%
- Grad Zagreb po stopi do 30%“⁵⁷

„Prirez porezu na dohodak prihod je jedinice lokalne samouprave u kojoj porezni obveznik ima svoje prebivalište ili uobičajeno boravište.“⁵⁸

U nastavku će se pobliže objasniti kako se u Hrvatskoj preračunava bruto plaća u neto plaću te koliko iznose doprinosi iz plaće koju snosi sam porezni obveznik, koliko iznose doprinosi na plaću koju snosi poslodavac. Također prikazati će se kako se dolazi do porezne osnovice, porez na dohodak, prireza porezu na dohodak te nakraju koliko iznosi sama neto plaća.

⁵⁴ <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Porezna-stopa>

⁵⁵ Zakon o porezu na dohodak NN 115/16, 106/18, 121/19, 32/20, 138/20, (2021.)

⁵⁶ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

⁵⁷ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

⁵⁸ K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.

Tablica 3 Primjer obračuna plaće prema Zakonu o porezu na dohodak iz 2021. godine

Opis stavke	Iznos
Doprinosi na plaću (16,5%)	3.960,00 kn
Bruto plaća	24.000,00 kn
Mirovinsko 1. stup (15%)	3.600,00 kn
Mirovinsko 2. stup (5%)	1.200,00 kn
Dohodak	19.200,00 kn
Osobni odbitak	10.000,00
Porezna osnovica	9.200,00kn
Porez po stopi od 20%	1.840,00 kn
Prizez porezu na dohodak (grad Sisak 10%)	184,00 kn
Ukupno porez i prizez	2.024,00 kn
Neto plaća	17.176,00 kn

Izvor: Izradila autorica na temelju podataka sa web stranice Porezne uprave

U tablici 3 prikazan je obračun plaće poreznog obveznika čija mjesečna bruto plaća iznosi 24.000,00 kn, također porezni obveznik ima dvoje djece te uzdržavanu suprugu i prebivalište u gradu Sisku.

4. POREZNE REFORME U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju rada objasniti će se što je to porezna reforma, njezini ciljevi i svrha, te će se analizirati promjene u Zakonu poreza na dohodak i sustavu mirovinskog osiguranja u razdoblju od 1994. do 2021. godine. Analiza će se podijeliti na 3 razdoblja. Prvi dio analize će se bazirati na razdoblje od 1994. do 2005., zatim drugo razdoblje od 2005. do 2015. i nakraju treće razdoblje od 2015. do 2021. u kojemu će biti spomenuta i posljednja reforma.

4.1. Porezna reforma

Porezna reforma se može definirati kao promjena ili niz promjena kod porasta ili sniženja poreznih stopa, razreda, pragova ili osnovica, svakako kod promjena porezna strukture, uvođenja novih i ukidanja starih poreza te uvođenja radikalnih promjena u poreznoj administraciji. Ciljevi porezne reforme su poboljšanje okomite ili vodoravne jednakosti, bolja ekonomska efikasnost, ali i uvođenje jednostavnijeg poreznog sustava. Navedeni ciljevi mogu biti eksplicitni ili implicitni.⁵⁹

„Porezna reforma (Sandford, 1993b) ** podrazumijeva poboljšanje ili uklanjanje nesavršenosti, grešaka, promašaja ili ponovno stvaranje poreznog sustava. Neke tehničke promjene poreznog sustava mogu se smatrati poboljšanjima, ali malo koje krupno preoblikovanje koje mijenja raspodjelu poreznog tereta može se smatrati poboljšanjem. Tvorci reforme redovno predstavljaju reformu kao poboljšanje, ali je li ona stvarno poboljšanje stvar je procjene koja ovisi o kutu iz kojeg se reforma promatra. Što je za nekoga poboljšanje za drugoga je pogoršanje.“⁶⁰

Provođenje porezne reforme se može odvijati na dvije strane, na strani prihoda, ali i na strani rashoda.

„Na strani prihoda moguće je učiniti sljedeće:

1. Proširiti ili uvesti PDV.

⁵⁹ Ott, K. (1996). Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi. *Financijska praksa*, 20. (2), 113-138. Retrieved from <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:810902>

⁶⁰ Ott, K. (1996). Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi. *Financijska praksa*, 20. (2), 113-138. Retrieved from <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:810902>

2. Uvesti trošarine na robu s neelastičnom potražnjom ili na onu sa značajnim negativnim eksternalijama.
3. Kod poreza na dohodak (za koje se obično tvrdi kako u zemljama u razvoju premalo doprinose ukupnim prihodima, a zaboravlja se da ni dohoci nisu veliki) prag treba biti velikodušan, najviše granične stope treba snižavati.
4. Kod poreza na dobit valja postupiti isto kao kod poreza na dohodak, treba izbjegavati preširoke poticaje i presložene zakone. "Pri visokim stopama inflacije, u određenim okolnostima, mogu se uvesti alternativni oblici oporezivanja poduzeća.
5. Ispravljati cijene javnih usluga (električna energija, prijevoz) i uvesti izravne naknade za određene usluge što ih pruža javni sektor (više obrazovanje, zdravstvo) posebno u inflatornim uvjetima. Posljedice su a) povećani prihodi; b) veća pravednost – stvarno siromašni obično ne koriste te usluge.
6. Dopustiti uvoz uz minimalne carine što će dugoročno dovesti do poboljšanja efikasnosti i tako posredno do povećanja prihoda.“⁶¹

Prema doktorici K. Ott, na strani izdataka postoje sljedeće mogućnosti, kao što su:

1. Smanjenje realne plaće ili zaposlenosti u javnom sektoru, ali autorica napominje da su Vlade sklonije smanjenju plaća nego smanjivanju broja zaposlenih
2. Smanjenje troškova obrane.
3. Odustati od neproizvodnih investicijskih projekata, autorica naglašava da je proizvodno ulaganje značajan izvor rasta te da se mora zaštititi, ali također naglašava da neproizvodno ulaganje, ako je povezano s uvoznim strojevima i opremom, predstavlja veliki teret za gospodarstvo. Kod zemalja u razvoju proračun je opterećen politički motiviranim i neproizvodnim ulaganjima. Ukoliko je neproizvodno ulaganje povezano sa stranim kreditom, tada predstavlja dugoročni teret za gospodarstvo. Iz tog razloga autorica

⁶¹ Ott, K. (1996). Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi. *Financijska praksa*, 20. (2), 113-138. Retrieved from <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:810902>

napominje da neproizvodna ulaganja treba odmah ograničiti i štednju iz tih izvora premjestiti u izdatke kojima će se povećati učinkovitost postojeće kapitalne strukture.

4. Smanjenje pojedinih oblika neproizvodnih izdataka, nabrojati će se neki od neproizvodnih izdataka kao što su: izgradnja monumentalnih spomenika; subvencioniranje nepotrebnih djelatnosti i veliki broj skupih javnih automobila.⁶²

„Porezna reforma uvodi se u više svrha. Prva i najvažnija svrha je umanjiti i najmanju vjerojatnost izbjegavanja i utaje poreza iz gospodarstva. Druga je svrha potaknuti veću stopu održivosti na razini prihoda i usmjeravanje javnih ulaganja u željene putove pružanjem poreznih odbitaka, poreznih olakšica i poreznih izuzeća. Krajnja svrha je poboljšati cjelokupno funkcioniranje poreznog sustava i donijeti gospodarski rast u zemlji.“⁶³

4.2. Porezna reforma poreza na dohodak od 1994. do 2005. godine

Početkom 1994. godine u Hrvatskoj je uveden sintetički porez na dohodak. Do 1994. godine oporezivanje dohotka vršilo se po principu cedularnog ili analitičkog sustava, na način da su za svaki analitički porez bile utvrđene porezne stope i olakšice.⁶⁴

„Donošenjem novog Zakona o porezu na dohodak (NN, 109/1993.) Hrvatska je prihvatila tadašnji međunarodni trend u poreznim reformama. Osim što je uveden sintetički model oporezivanja dohotka, novim Zakonom reduciran je broj nestandardnih olakšica i oslobođenja.“⁶⁵

⁶² Ott, K. (1996). Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi. *Financijska praksa*, 20. (2), 113-138. Retrieved from <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:810902>

⁶³ <https://hr.education-kit.net/7578225-tax-reform>

⁶⁴ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁶⁵ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

Prije donošenja novog Zakona o porezu na dohodak u Hrvatskoj se pretežno oporezivao dohodak od rada, dok se dohodak od kapitala kao što su dividende, kamate i kapitalni dobici nije oporezivao. Također se nije oporezivao prinos od vlastitog kapitala obrtnika što se provodilo primjenom zaštitne kamate. Kao drugo važno obilježje bilo je prihvaćanje potrošnog koncepta oporezivanja dohotka, ali treba naglasiti da je Hrvatska tada bila jedina zemlja koja je dosljedno primjenjivala alternativni model oporezivanja potrošnje.⁶⁶

Načelo horizontalne pravednosti se počelo narušavati već 1996. godine kada su uvedene brojne olakšice za područja od posebne državne skrbi čime je povećan osobni odbitak i zaštitna kamata za porezne obveznike s tih područja, također uvedene su olakšice za branitelje i umjetnike. Navedene olakšice zadržane su do danas osim zaštitne kamate na područjima od posebne državne skrbi.⁶⁷

„Zakon o porezu na dohodak koji je uveden 1994. godine trajao je do kraja 2000. godine. U međuvremenu doživio je niz izmjena (NN, 95/1994., 106/1996., 164/1998., 33/2000.) koje su se odnosile na izmjene u stopama i poreznim razredima, uvođenje prireza te nekoliko promjena visine osobnog odbitka.“⁶⁸

„Prema Zakonu (NN, br/god), osnovica se dijelila na dva dijela, koja su se oporezivala pripadajućim stopama od 20 i 35%. Oporezivi dohodak obuhvaćao je plaće, mirovine, dohodak od samostalne djelatnosti i najamnine.“⁶⁹

„Drugi Zakon o porezu na dohodak (NN, 127/2000.) stupio je na snagu početkom 2001. godine i s nekoliko izmjena i dopuna (NN, 150/2002., 163/2003., 30/2004.) bio na snazi do kraja 2004. godine.“⁷⁰ Nekoliko važnih promjena uvedeno je u 2001. godini kao što su: a) u oporezivi dohodak

⁶⁶ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁶⁷ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁶⁸ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁶⁹ Urban, I. (2006). Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa. *Financijska teorija i praksa*, 30 (3), 205-230. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/5252>

⁷⁰ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

uključene su dividende; b) uvedeni su zasebni izračuni poreza za neke vrste dohotka; c) donesene su brojne olakšice namijenjene određenim skupinama obveznika. Od 2021. godine porezna osnovica se dijelila na tri dijela te se oporezivala sa stopama 15, 25 i 35%. Sa 2003. godinom uvedeno je još nekoliko olakšica, uveden je četvrti razred s pripadajućom stopom od 45%.⁷¹ Najvažnija promjena koja se dogodila uvođenjem novog Zakona je djelomično napuštanje potrošnog koncepta, a to se dogodilo ukidanjem zaštitne kamate i oporezivanjem dijela dohodaka od kapitala. Novim Zakonom se svaki izvor dohotka oporezivao na drugačiji način, na način da su se predujmovi plaćali po posebnim stopama, te se tako plaćeni porez smatrao konačnim. Samostalne djelatnosti koje obavljaju liječnici ili umjetnici obavezno su prijavljivali godišnju prijavu poreza, dok su je ostali izvori dohotka napuštali.⁷²

„Istim izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN, 150/2002.) uvedene su olakšice kojima se kod porezne prijave dodatno mogao uvećati osobni odbitak do 12 000 kuna za iznos stvarnih troškova zdravstvenih usluga i plaćenih premija osiguranja te za stambene potrebe. Također, uvedena je ili revidirana većina drugih olakšica (olakšice i oslobođenja za HRVI, PPDS, poticaji zapošljavanju za samostalnu djelatnost itd.)“⁷³

Tablica 4 Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj u razdoblju 1994.-2005.

Godina	Neoporezivi dohodak	I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred	
		Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica
1994.	332 400 500	25%	>996 >1200 > 1500	35%	< 996 < 1200 < 1500				
1995.	700	25%	>2100	35%	< 2100				
1996.	700	25%	>2100	35%	< 2100				
1997.	800	20%	>2400	35%	< 2400				

⁷¹ Urban, I. (2006). Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa. *Financijska teorija i praksa*, 30 (3), 205-230. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/5252>

⁷² Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁷³ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

1998.	800	20%	>2400	35%	< 2400				
1999.	1000	20%	>3000	35%	< 2400				
2000.	1000	20%	>3000	35%	<3000				
	1250	20%	>3750		<3750*				
2001.	1250	15%	>2500	25%	<2500	35%	<6250		
2002.	1250	15%	>2500	25%	<2500	35%	<6250		
2003.	1500	15%	>3000	25%	<3000	35%	7500- 21000	45%	<21000
2004.	1500	15%	>3000	25%	<3000	35%	7500- 21000	45%	<21000
2005.	1600	15%	>3200	25%	<3000	35%	8000- 22400	45%	<22400

Izvor: Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji.

Iz tablice 4 vidljivo je kako su se kroz godine mijenjale porezne stope, porezna osnovica, neoporezivi dohodak te u kojim se poreznim razredima oporezuje dohodak. Za primjer ćemo uzeti 2003. godinu kada se uvodi četvrti razred oporezivanja dohotka sa stopom od 45% za dohotke iznad 21.000,00 kn, u trećem razredu po stopi od 35% oporezuju se dohoci od 7.500,00 kn do 21.000,00 kn, u drugom razredu po stopi od 25% oporezuju se dohoci do 3.000,00 kn te u prvom razredu po stopi od 15% se oporezuju dohoci do 3.000,00 kn. Dotične je godine neoporezivi dohodak, odnosno osobni odbitak iznosio je 1.250,00 kn.

Jedna od bitnijih stavka koja opterećuje plaću u Hrvatskoj su doprinosi koji se plaćaju iz plaće radnika ili doprinosi koji se naplaćuju na plaću, odnosno koje u Hrvatskoj plaćaju poslodavci. Kada se reformirao porezni sustav u Hrvatskoj Zakonom o financiranju javnih potreba (NN 58/90) te Zakon o proračunu (NN 92/94) postavljena je zakonska osnova za financiranje određenog dijela javnih potreba putem izvanproračunskih fondova. Iz tog razloga su u Hrvatskoj osnovani izvanproračunski fondovi, a to su Republički fond zdravstvenog osiguranja i zdravstva Hrvatske (NN 31/90), danas Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (NN 75/ 93); Republički fondovi mirovinskog i invalidskog osiguranja (NN 40/90), danas Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (NN 102/98); Republički zavod za zapošljavanje Hrvatske (NN 40/90), odnosno danas Hrvatski zavod za zapošljavanje (NN 59/96), te izvanproračunski fondovi u stambenom i komunalnom

gospodarstvu (NN 53/90).⁷⁴ „Doprinosi za mirovinsko osiguranje (iz i na plaću), odnosno zbrojna stopa tog doprinosa kontinuirano se smanjuje od 1994. do 2003. godine te na toj razini stagnira do danas.“⁷⁵

U razdoblju od 1994. do 2002. godine više je zakona i podzakonskih akata reguliralo doprinose, što je otežavalo primjenu sustava doprinosa te se ukazala potreba za novim zakonom. Iz tog razloga je 1. siječnja 2003. godine donesen novi Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja (NN 147/02), prema zakonu doprinosi za mirovinsko osiguranje obračunava se samo iz plaće, odnosno radnik sam plaća doprinose za mirovinsko osiguranje u iznosu od 20%. Kod mirovinskog osiguranja može se razlikovati doprinosi na temelju generacijske solidarnosti, odnosno prvi stup 15% i 5% na temelju individualne kapitalizirane štednje, odnosno drugi stup. Prvi stup mirovinskog osiguranja može se objasniti kao doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti i dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem, dok se drugi stup objašnjava kao doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje i dodatni doprinos za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje za staž osiguranja koji se računa s povećanim trajanjem.⁷⁶

Od 1994. godine do 2003. godine doprinose za zdravstveno osiguranje su plaćali radnici i poslodavci, što se promijenilo 2003. kada je donesen Zakon o doprinosima za obvezna osiguranja (NN 147/ 02). Od uvođenja novog zakona sav teret doprinosa za zdravstveno osiguranje snosi poslodavac po stopi od 15,50 %. Stopa po kojoj su se obračunavali doprinosi za zdravstveno osiguranje u 1995. godini se smanjila na 7% u odnosu na 1994. godinu kada je iznosila 7,50%, ali se već 1998. godine u veljači povećala na 9%. Doprinosi iz plaće za zdravstveno osiguranje su se

⁷⁴ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁷⁵ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁷⁶ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

zadržavali na istoj razini, ali su doprinosi na plaću varirali od lipnja 2000. godine i smanjili se na 7%.⁷⁷

„Doprinos za zapošljavanje se u početku (1994. i 1995.) plaćao samo iz plaće da bi se od kolovoza 1996. godine uvelo plaćanje tog doprinosa i na plaću po stopi od 0,85% koliko je iznosio sve do 2002. godine. Novim Zakonom (NN 147/02) doprinos za osiguranje u slučaju nezaposlenosti obračunava se samo na plaću, odnosno na teret poslodavca po stopi od 1,7%.“⁷⁸

„Zakonom o sredstvima za doplatak za djecu (NN 88/98) ukinut je Zakon o plaćanju doprinosa za doplatak za djecu (NN 106/95) po kojem je stopa doprinosa za dječji doplatak iznosila 2,20%, a sredstva za doplatak za djecu od 1. srpnja 1998. godine osiguravaju se iz državnog proračuna (dječji doplatak ne bi trebao biti ovisan o radnom, nego o imovinskom statusu roditelja).“⁷⁹

Tablica 5 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2005. godine

Godina	Doprinosi za mirovinsko osiguranje	Doprinosi za zdravstveno osiguranje	Doprinosi za zapošljavanje	Doprinosi za dječji dohodak	Ukupni doprinosi iz plaće
1994.	13,50%	7,50%	2,00%	2,50%	25,50%
1995.	12,75%	7,00%	1,90%	2,20%	23,85%
1996.	12,75%	7,00%	0,85%	2,20%	22,80%
1997.	12,75%	7,00%	0,85%	2,20%	22,80%
1998.	10,75%	9,00%	0,85%	2,20%	22,80%
					20,60%
1999.	10,75%	9,00%	0,85%		22,60%
2000.	10,75%	9,00%	0,85%		22,60%

⁷⁷ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁷⁸ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁷⁹ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

2001.	10,75%	9,00%	0,85%		22,60%
2002.	10,75%	9,00%	0,85%		22,60%
2003.	20,00%				20,00%
2004.	20,00%				20,00%
2005.	20,00%				20,00%

Izvor: Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007..

Tablica 6 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2005. godine

Godina	Doprinosi za mirovinsko osiguranje	Doprinosi za zdravstveno osiguranje	Doprinosi za zapošljavanje	Doprinosi za dječji doplatak	Vodni doprinos	Ukupno doprinosi na plaću
1994.	13,50%	7,50%		0,80%	0,80%	21,80%
1995.	12,75%	7,00%		0,76%	0,76%	20,51%
1996.	12,75%	7,00%	0,85%	0,76%	0,76%	21,36%
1997.	12,75%	7,00%	0,01%	0,76%	0,76%	21,36%
1998.	10,75%	9,00%	0,85%	0,76%	0,76%	21,36%
						20,60%
1999.	10,75%	9,00%	0,85%			20,60%
2000.	10,75%	9,00%	0,85%			20,60%
	8,75%	7,00%				16,60%
2001.	8,75%	7,00%	0,85%			16,60%
2002.	8,75%	7,47%	0,85%			17,07%
2003.		15,50%	1,70%			17,20%
2004.		15,50%	1,70%			17,20%
2005.		15,50%	1,70%			17,20%

Izvor: Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007..

„Prema Zakonu o vodama (NN 53/90) vodoprivredni doprinos, koji su plaćale pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost, plaćao se po stopi od 0,8% na isplaćene plaće, no Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o financiraju vodnog gospodarstva (NN 88/98) vodni doprinos je ukinut kao instrument financiranja.“⁸⁰

Iz tablice 5 i 6 vidljivo je kako su se doprinosi iz plaće i na plaću mijenjali kroz godine, također koliko je promjena u sustavu osiguranja izmijenjeno.

„Porezni klin, odnosno udio poreza i doprinosa u ukupnom trošku rada u Hrvatskoj bilježi smanjenje od sredine 1990-ih do danas. Tako se porezni klin s visoke razine od gotovo 50% zabilježene 1994. godine smanjio na ispod 40% u posljednje četiri godine.“⁸¹

Tablica 7 Porezni klin za prosječnog radnika, u % ukupnog troška rada, 1994.-2005.

	Porez na dohodak	Doprinosi za socijalno osiguranje (zaposlenik)	Doprinosi za socijalno osiguranje (poslodavac)	Ukupni doprinosi za socijalno osiguranje	Ukupan porezni klin
1994.	10,5	20,9	17,9	38,8	49,4
1995.	10,8	19,8	17,0	36,8	47,6
1996.	11,4	19,4	17,3	36,6	48,0
1997.	8,6	17,7	22,5	40,2	48,7
1998.	9,2	16,8	22,3	39,1	48,3
1999.	9,0	16,1	22,0	38,1	47,0
2000.	9,0	16,4	20,6	36,9	45,9
2001.	7,0	16,6	19,5	36,1	43,1
2002.	7,5	16,5	19,8	36,3	43,8
2003.	6,8	17,1	14,7	31,7	38,6
2004.	7,4	17,1	14,7	31,7	39,2
2005.	7,2	17,1	14,7	31,7	39,0

Napomena: Prosječno porezno opterećenje obveznika bez uzdržavanih članova obitelji koji zarađuje prosječnu bruto plaću.

Izvor: Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj

⁸⁰ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁸¹ Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

Iz tablice 7 vidljivo je kako se porezni klin od 1994. do 2004. godine smanjio s 49,4 kn, na 39,2 kn u 2004. godini, što je puno bolje nego 90-tih.

„Iz navedenih promjena poreza na dohodak i doprinosa za socijalno osiguranje vidljivo je da je porezno rasterećenje u Hrvatskoj bilo provođeno na različite načine – povećanjem osnovnog osobnog odbitka, odbitaka za uzdržavane članove, uvođenjem olakšica, snižavanjem poreznih stopa i snižavanjem stopa po kojima se obračunavaju obvezni doprinosi.“⁸²

4.3. Porezna reforma poreza na dohodak od 2005. do 2015. godine

Od početka 2005. godine primjenjivao se treći Zakon o porezu na dohodak (NN, 177/2004.) koji je do danas doživio dvije izmjene (NN, 73/2008., 80/2010.) od kojih je najvažnija ona iz 2010. godine. Za razliku od promjene u prošlom Zakonu, ovaj novi Zakon nije doveo do suštinskih promjena u oporezivanju dohotka. Osnovni cilj novog Zakona bio je donijeti jednostavniji, pregledniji i razumljiviji propis (Kesner Škreb, 2007.: 1).⁸³

„Ovim Zakonom nominalno je uveden i šesti izvor dohotka nazvan drugi dohodak. Radi se o dohotku koji se ostvaruje povremeno izvan radnog odnosa, a koji je ranije bio obuhvaćen kao dohodak od drugih samostalnih djelatnosti.... Nadalje, ukinuto je oporezivanje dividende i udjela u dobiti čime su oporezivi dohoci od kapitala dodatno suženi.... Od četiriju poreznih stopa koje su preuzete iz prethodnog Zakona ovim izmjenama uvedene su tri nove stope (12%, 25% i 40%) pa

⁸² Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. *Revija za socijalnu politiku*, 14 (3-4), 415-426. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>

⁸³ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

time i novi porezni razredi. Nadalje, ukinute su olakšice koje su se odnosile na dodatni osobni odbitak.“⁸⁴

„Također, u promatranom razdoblju primjetan je rast iznosa povrata poreza što je posljedica uvođenja brojnih olakšica u promatranom razdoblju koje se ostvaruju kroz poreznu prijavu.“⁸⁵

U nastavu je prikaz poreznih stopa i poreznih razreda od 2005. do 2015. godine, uz prikaz poreznih stopa i razreda prikazan je i iznos neoporezivog dohotka u tom razdoblju. Iz tablice 8 u nastavku vidljivo je kako su se od 2010. godine porezne stope smanjile, te su se četiri porezna razdoblja svela na tri. Porezna stopa iz I. razreda iznosi 12%, u II. razredu stopa iznosi 25%, te u III. razredu 40% . Također neoporezivi dohodak je u 2015. godini iznosio 2.600,00 kn, što je za 1.000,00 kn više nego 2005. godine

Tablica 8 Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj od 2005.- 2015. godine

Godina	Neoporezivi dohodak	I. razred		II. razred		III. razred		IV. razred	
		Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica	Porezna stopa	Porezna osnovica
2005.	1.600,00	15%	>3.200,00	25%	3.200-8.000	35%	8.000 – 22.400	45%	< 22.400
2006.	1.600,00	15%	>3.200,00	25%	3.200 – 8.000	35%		45%	< 22.400
2007.	1.600,00	15%	>	25%	3.200 – 8.000	35%		45%	< 22.400

⁸⁴ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. Revija za socijalnu politiku, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

⁸⁵ Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. Revija za socijalnu politiku, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>

2008.	1.600,00 1.800,00	15%	>3.200, 00 >3.600, 00	25%	3.200- 8.000 3.600 – 9.000	35%	8.000 – 22.400 9.000 – 25.200	45%	< 25.200
2009.	1.800,00	15%	>3.600, 00	25%	3.600 – 9.000	35%	9.000 – 25.200	45%	< 25.200
2010.	1.800,00 1.800,00	15% 12%	>3.600, 00	25%	3.600 – 10.800	35% 40%	9.000 – 25.200 <10.80 0	45%	< 25.200
2011.	1.800,00	12%	>3.600, 00	25%	3.600 – 10.800	40%	< 10.800		
2012.	1.800,00	12%	>3.600, 00	25%	3.600 – 10.800	40%	<10.80 0		
2013.	2.200,00	12%	>2.200, 00	25%	2.200 – 8.800	40%	<8.800		
2014.	2.200,00	12%	>2.200, 00	25%	2.200 – 8.800	40%	<8.800		
2015.	2.600,00	12%	>2.200, 00	25%	2.200 – 13.200	40%	13.200		

Izvor: izradila autorica na temelju Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji;, RIF-ove obavijesti (2010.-2015.)

4.4. Porezna reforma poreza na dohodak od 2015. do 2021. godine

U 2016. godini nismo zabilježili promjenu u poreznim stopama ili razredima, a neoporezivi dohodak je iznosio kao i u 2015. godini 2.600,00 kn. Zbog potrebe za reformom i visokog oporezivanja plaća, 1.siječnja 2017. godine dolazi do nove porezne reforme u Hrvatskoj.

„Provedena je u četiri kruga s početkom od 1. siječnja 2017., drugog kruga od 1. siječnja 2018., trećeg kruga od 1. siječnja 2019. te četvrtog kruga od 1. siječnja 2020. godine.“⁸⁶

„U reformi iz 2017. godine mijenja se:

1. osnovni osobni odbitak
2. osobni odbitak za uzdržavane članove
3. porezne stope
4. dohodak kao godišnji i konačni
5. ostale promjene“⁸⁷

Slika 1 Prikaz osobnog odbitka prije reforme i nakon

⁸⁶ Ministarstvo financija (2019)

⁸⁷ Zrinušić, Z.; Vuraić Kudeljan, M., (2016.) Porezna reforma, Porezni vjesnik, br. 12, str. 27-43

Osobni oduhitak	Trenutno stanje		Prema odredbama ovog Prijedloga zakona	
	Faktor	Iznos	Faktor	Iznos
Osnovica za utvrđivanje	2.600,00		2.500,00	
Opis	Faktor	Iznos	Faktor	Iznos
Uzdržavani član	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Prvo dijete	0,5	1.300,00	0,7	1.750,00
Drugo dijete	0,7	1.820,00	1,0	2.500,00
Treće dijete	1,0	2.600,00	1,4	3.500,00
Četvrto dijete	1,4	3.640,00	1,9	4.750,00
Peto dijete	1,9	4.940,00	2,5	6.250,00
Šesto dijete	2,5	6.500,00	3,2	8.000,00
Sedmo dijete	3,1	8.060,00	4,0	10.000,00
Osmo dijete	3,9	10.140,00	4,9	12.250,00
Deveto dijete	4,8	12.480,00	5,9	14.750,00
Osobe s invaliditetom	0,3	780,00	0,4	1.000,00
Osobe s invaliditetom po jednoj osnovi 100% i/ili koje radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa, pravo na njegu	1,0	2.600,00	1,5	3.750,00

Napomena: trenutno stanje (2016. godine) opisuje stanje prije reforme

IZVOR: Zrinušić, Z.; Vuraić Kudeljčan, M., (2016.) Porezna reforma, Porezni vjesnik, br. 12, str. 27-43

Iz slike 1, vidljivo je da su se naspram 2016. godine nakon provedbe porezne reforme u 2017. godini povećali faktori za utvrđivanje osobnog oduhitka. Kada uspoređujemo razliku u oporezivanju plaće u 2016. godini i 2021. godini podaci su sljedeći:

Osoba ostvaruje plaću u bruto iznosu od 24.000,00 kn, također na svojoj poreznoj kartici ima uzdržavanog člana i dvoje djece sa prebivalištem u gradu Sisku.

Tablica 9 Primjer usporedbe oporezivanja plaće iz 2016. i 2021. godine

Opis stavke	Stanje 2016.	Stanje 2021.
Bruto plaća	24.000,00 kn	24.000,00 kn
Mirovinsko osiguranje (20%)	4.800,00 kn	4.800,00 kn
Dohodak	19.200,00 kn	19.200,00 kn
Osobni oduhitak	7.020,00 kn	10.000,00 kn
Porezna osnovica	12.180,00 kn	9.200,00 kn

Porez na dohodak	2759,00 kn	1.840,00 kn
Prirazak porezu na dohodak (10%)	275,90 kn	184,00 kn
Ukupni porez	3.034,90 kn	2.024,00 kn
Neto plaća	16.165,10 kn	17.176,00 kn

Izvor: Izradila autorica na temelju Zakona o porezu na dohodak

U tablici 9 je prikazano oporezivanje plaće u 2016. i 2021. godini, vidljivo je da je neto plaća u 2016. toj za 1.010,90 kn manja u odnosu na 2021. godinu. Također možemo uočiti da je osobni odbitak manji za 2.980,00 kn. Kada gledamo osobni odbitak u 2021. godini, osnovica je manja u odnosu na 2016. godinu kada je iznosila 2.600,00 kn, ali su faktori u 2021. godini veći. Danas je faktor osobnog odbitka 1,6, dok je 2016. godine bio 1,0, također faktori su se povećali za svaku kategoriju. Što se tiče poreza na dohodak u 2016. godini su bila tri porezna razreda, ali se bruto plaću od 24.000,00 kn s oporezivim dohotkom u iznosu od 12.180,00 kn oporezivala samo u dva, a to su porezna stopa od 12% za I. porezni razred u iznosu od 264,00 kn, te za II. porezni razred stopa od 25% u iznosu od 2.495,00 kn. Porez na dohodak u 2021. godini ima samo dvije porezne stope od 20% i 30%, te se ova plaća oporezuje samo stopom od 20%, jer ulazi u porezni razred do 30.000,00 kn, a stopa od 30% se primjenjuje za iznos iznad 30.000,00 kn.

„Osoba koja ima bruto plaću 6.000 kuna te prirazak plaća u Zagrebu i nema dodatnih odbitaka, u 2020. godini je ostvarivala neto plaću od 4.573,44 kune što će se zbog smanjivanja poreznih stopa u 2021. povećati za 37,76 kuna na 4.611,20 kuna. Pod istim pretpostavkama, bruto plaća od 12.000 kuna povećat će za 264,32 kune neto plaću s 8.014,08 na 8.278,04.“⁸⁸

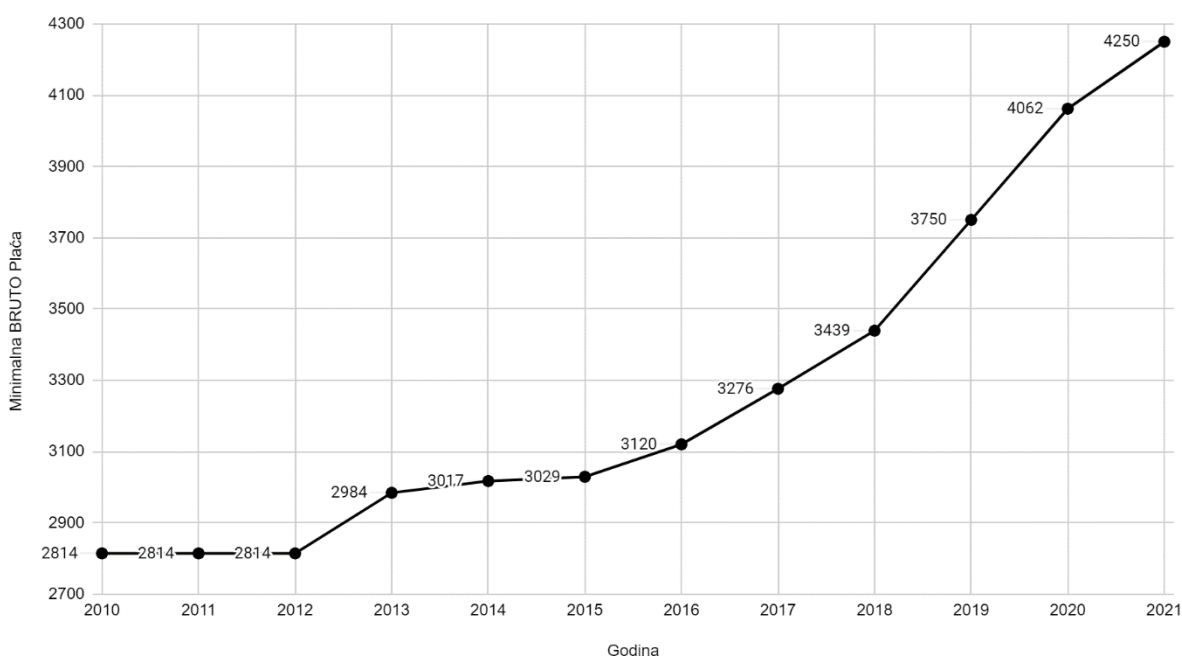
U periodu od 2020. godine do danas izvršene su promjene u porezu na dohodak, što se tiče smanjenja poreza i priraza od nesamostalnog rada, odnosno laički rečeno „povrat poreza“ mladim osobama do 30 godina. Mlade osobe do 25 godina koje godišnje zarađuju do 360.000,00 kn smanjene poreza iznositi će 100%, dok za osobe od 26 do 30 godina smanjenje će iznositi 50%.⁸⁹ „Umanjenje će se ostvariti u godišnjem obračunu poreza na dohodak što znači da neće utjecati na

⁸⁸ <https://kagor.hr/porezna-reforma-2021-promjene-propisa-u-primjeni-od-01-01-2021/>

⁸⁹ <https://kagor.hr/pregled-najvaznijih-poreznih-promjena-primjenjivih-na-vecinu-malih-i-srednjih-poduzeca-od-01-01-2020/>

mjesečni iznos neto plaće već će se ostvariti u jednom godišnjem iznosu. Primjerice, osoba koja ima bruto plaću u iznosu od 8.000 kuna te prirez plaća u Zagrebu i nema dodatnih odbitaka, od 01.01.2020. godine ostvarivat će mjesečnu neto plaću od 5.720,32 kune nakon plaćanja i 679,68 kuna poreza i prireza. Osoba mlađa od 25 godina ostvarit će godišnji povrat poreza u iznosu od 8.156,16 kuna, a osoba stara od 26 do 30 godina 50% tog iznosa odnosno 4.078,08 kuna.,⁹⁰

Grafikon 1 Minimalna bruto plaća od 2010. do 2021. godine

Izvor: S internetske stranice <https://isplate.info/minimalna-placa.aspx>

Na grafikonu 1 prikazano je kako je rasla bruto minimalna plaća od 2010. godine pa do danas. Vidljivo je da se minimalna plaća od 2010. do danas povećala za 1.436,00 kn, također je vidljivo da je najveći rast uslijedio od nove porezne reforme nakon 2017. godine.

⁹⁰ <https://kagor.hr/pregled-najvaznijih-poreznih-promjena-primjenjivih-na-vecinu-malih-i-srednjih-poduzeca-od-01-01-2020/>

5. ZAKLJUČAK

Porezi su najizdašniji prihod svake suvremene države, a porez na dohodak ulazi u skupinu direktnih poreza te zauzima najznačajnije mjesto u svakom suvremenom poreznom sustavu. Porez na dohodak je reguliran Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o lokalnim porezima te Pravilnikom o porezu na dohodak kojim je regulirano utvrđivanje, obračunavanje i plaćanje poreza, također ovaj oblik poreza je najizdašniji porezni oblik.

Porez na dohodak u Hrvatskoj oporezuje se iz šest izvora, a to su od nesamostalnog rada, od samostalne djelatnosti, od imovine i imovinskih prava, od kapitala, od osiguranja i drugih dohodaka. Oporezivanje dohotka od nesamostalnog rada odnosno plaća i mirovina je u Hrvatskoj najzastupljeniji oblik oporezivanja poreza na dohodak. Sustav poreza na dohodak u Hrvatskoj konstantno se izmjenjuje i podliježe poreznim reformama kako bi se olakšalo poreznim obveznicima, te kako bi porezne stope i razredi bili što prihvatljivije, pa i neto plaće što veće.

Unazad 27 godina povijesti poreza na dohodak u Hrvatskoj, dogodile su se brojne izmjene i dopune Zakona, a i poreznih reforma, što je u ovom radu detaljno analizirano. U ovom radu analizirali smo 3 razdoblja, koja smo podijelili na razdoblje od 1994. do 2005. godine, od 2005. do 2015. godine te od 2015. do 2021. godine. U razdoblju od 1994. do 2005. godine povećavao se osobni odbitak, postojala su četiri porezna razdoblja, te su se uvele brojne olakšice, a što se tiče poreznog klina, odnosno udjela doprinosa i poreza u ukupnom trošku rada, vidi se pomak i rasterećenje. Iduće razdoblje je od 2005. godine do 2015. godine zanimljivo je iz razloga što su se često mijenjali porezni razredi, a porezne stope su kroz cijelo razdoblje iznosile 12, 25 i 40%. U zadnjem analiziranom razdoblju od 2015. do 2021. godine, dogodila se značajna porezna reforma u 2017. godini. U ovoj poreznoj reformi dolazi do povećanja poreznih razreda, uvođenja dvije porezne stope od 24 i 36%, te povećanja osobnog odbitka. Minimalna plaća stalno raste od 2017. godine, ali ništa značajno. U 2021. godini dolazi do smanjenja poreznih stopa na 20 i 30%, povrat poreza na dohodak u iznosu od 100% za mlade do 25 godina i od 25 do 30 godina u iznosu od 50%.

Važno je napomenuti da je nova porezna reforma povećala neto plaću osobama koje primaju velike bruto plaće, ali u Hrvatskoj je puno više ljudi koji zarađuju do 6.000,00 kn ili minimalac, te im ova izmjena nije značajno pomogla. Također najveći postotak opterećenja plaće radnika u Hrvatskoj

su doprinosi za sustav mirovinskog osiguranja, dok su poslodavci opterećeni sustavom zdravstvenog osiguranja.

LITERATURA:

1. Jelčić, B., Porezi opći dio. Zagreb (2011.), Libertas međunarodno sveučilište
2. Brümmerhoff, D. (1996) Javne financije, 7. potpuno prerađeno izdanje, Zagreb: MATE d.o.o.
3. Javorović, M. (2015). POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ. FIP - Financije i pravo, 3 (1), 83-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/156028>
4. Mijatović, N. (2007). Razmatranje teorijskih pristupa osnovnim institutima uređenja oporezivanja dohotka. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 289-311. <https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.702>
5. K. Ott, Javne financije u Hrvatskoj, treće primijenjeno izdanje; Institut za javne financije, 2007.
6. Ministarstvo financija Porezna uprava, Hrvatski porezni sustav, Zagreb (2010.)
7. Ministarstvo financija Republike Hrvatske, Porezna uprava; Institut za javne financija, Zagreb (2010.)
8. Javorović, M. (2015). POREZ NA DOHODAK U REPUBLICI HRVATSKOJ. FIP - Financije i pravo, 3 (1), 83-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/156028>
9. <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/P/Porezna-stopa>
10. Ott, K. (1996). Hrvatska porezna reforma u kontekstu svjetskih poreznih reformi. Financijska praksa, 20. (2), 113-138. Retrieved from <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:810902>
11. <https://hr.education-kit.net/7578225-tax-reform>
12. Šimović, H. (2012). Razvoj poreza na dohodak u Hrvatskoj: reforme i promašaji. Revija za socijalnu politiku, 19 (1), 1-24. <https://doi.org/10.3935/rsp.v19i1.1045>
13. Urban, I. (2006). Progresivnost poreza na dohodak u Hrvatskoj: dekompozicija učinaka osnovice i poreznih stopa. Financijska teorija i praksa, 30 (3), 205-230. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/5252>
14. Zrinušić, Z.; Vuraić Kudeljčan, M., (2016.) Porezna reforma, Porezni vjesnik, br. 12, str. 27-43

15. Petrović, S. (2007). Porez na dohodak i doprinosi za socijalno osiguranje u Hrvatskoj, 1994.-2007.. Revija za socijalnu politiku, 14 (3-4), 415-426.
<https://doi.org/10.3935/rsp.v14i3.732>
16. Ministarstvo financija (2019)
17. <https://kagor.hr/porezna-reforma-2021-promjene-propisa-u-primjeni-od-01-01-2021/>
18. <https://kagor.hr/pregled-najvaznijih-poreznih-promjena-primjenjivih-na-vecinu-malih-i-srednjih-poduzeca-od-01-01-2020/>
19. <https://isplate.info/minimalna-placa.aspx>

POPIS TABLICA:

Tablica 1 Prikaz vrste poreza po teritoriju ubiranja prihoda	7
Tablica 2 Prikaz koeficijenata za uvećanje osnovnog osobnog odbitka	18
Tablica 3 Primjer obračuna plaće prema Zakonu o porezu na dohodak iz 2021. godine	21
Tablica 4 Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj u razdoblju 1994.-2005.	26
Tablica 5 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2005. godine	29
Tablica 6 Stope doprinosa na plaću od 1994. do 2005. godine	30
Tablica 7 Porezni klin za prosječnog radnika, u % ukupnog troška rada, 1994.-2005.	31
Tablica 8 Porezni razredi i stope poreza na dohodak u Hrvatskoj od 2005.- 2015. godine	33
Tablica 9 Primjer usporedbe oporezivanja plaće iz 2016. i 2021. godine	36

POPIS SLIKA:

Slika 1 Prikaz osobnog odbitka prije reforme i nakon	35
--	----

POPIS GRAFIKONA:

Grafikon 1 Minimalna bruto plaća od 2010. do 2021. godine	38
---	----